

استقلال در مقدمه امتداد تجربه زبان آموز

فرا رسیدن سال نو را به فعالان حوزه تعلیم و تربیت، به ویژه مدرسان زبان‌های خارجی، تبریک و تهنیت می‌گوییم و سالی سرشار از برکت و معنویت برای همه آرزو مندیم.

در شماره حاضر به موضوعی می‌پردازیم که طرح آن در شرایط امروز زبان‌آموزی اولویت خاصی دارد و پروفسور ریچاردز نیز در مصاحبه‌ای که متن آن در همین شماره به چاپ رسیده است، بر آن تأکید می‌کند. موضوع امتداد تجربه زبان‌آموزی در کلاس درس به خارج از کلاس در دهه گذشته بسیار مورد بحث واقع شده است. لزوم توجه به این موضوع در ابتدا به واقعیت‌های برنامه درسی برمی‌گشت که محدودیت‌هایی را به کارایی آموزش زبان تحمیل می‌کرد. به دنبال افزایش تعداد زبان‌آموزان در کلاس‌ها، کاهش ساعات درس زبان در برنامه درسی، ناکافی بودن مواد آموزشی و بالاخره جهانی شدن ارتباطات و لزوم یادگیری مؤثر زبان خارجی، بسیاری بر آن شدند که با راهکارهایی این محدودیت‌ها را کاهش دهند یا از میان بردارند. با توجه به این واقعیت که زمان آموزش محدود ولی زمانی که در خارج از کلاس در اختیار زبان‌آموز قرار دارد نامحدود است، نظرها به این نکته معطوف شد که از زمان نامحدود خارج از کلاس استفاده بهتری به عمل آید و این خود سرآغازی بود بر استفاده از امکاناتی که بالقوه می‌توانند تجربه زبان‌آموزی در کلاس را به خارج از آن امتداد دهند. در حقیقت، این امکانات با توسعه فناوری اطلاعات در اختیار همگان، به‌ویژه زبان‌آموزان، قرار دارد ولی نکته مهم این است که خودآموزی از طریق امکانات فناوری اطلاعات به خودی خود به یادگیری مؤثر نمی‌انجامد. درک این نکته به این فکر منجر شد که امکانات موجود با برنامه درسی تلفیق شوند و به این ترتیب، محتوای اصیل و واقعی با فعالیت‌های یادگیری همراه گردد تا راهکارهای یادگیری مستقل را مطابق با نیازهای یادگیری زبان‌آموزان تقویت کند و در فرایند یادگیری،

بازخوردی مناسب در زمینه پیشرفتشان نیز فراهم آورد. در ادبیات آموزش زبان در مورد خودکفایی در یادگیری زبان و زبان‌آموز مستقل بحث‌های زیادی مطرح شده است. خودراهبری، آگاهی از فرایندهای یادگیری و خودارزشیابی، یادگیری چگونه آموختن و یادگیری مادام‌العمر از مفاهیمی هستند که در این ارتباط مطرح شده‌اند. لذا گرچه در ابتدا محدودیت‌های برنامه درسی توجهات را به این سو جلب کرد، در حال حاضر این مفاهیم خود به اجزاء جدایی‌ناپذیر تعلیم و تربیت تبدیل شده‌اند. به عبارت دیگر، تلفیق این امکانات با برنامه درسی دیگر یک انتخاب نیست بلکه ضرورتی است که اگر متحقق نشود قطعاً مانع کارایی آموزش خواهد شد. کاهش زمان آموزش زبان به یک جلسه در هفته و حضور

یادگیری: روزی به خارج از کلاس درس

می‌توان با ایجاد محیط چندرسانه‌ای تلفیق و از طریق رایانه در کلاس ارائه کرد. شبکه جهانی اطلاعات (اینترنت) و شبکه‌های داخلی (اینترانت) امکانات فوق‌العاده‌ای برای تولید و ارائه مواد آموزشی تعاملی چندرسانه‌ای با استفاده از لوح‌های فشرده و نرم‌افزارهای ارزان و متنوع فراهم کرده‌اند. یکی از تولیدات موفق برنامه آموزشی چند رسانه‌ای با عنوان «فرهنگ تعاملی زبان» با به اختصار LINC است که توسط کنسرسیومی از مراکز آموزشی و پژوهشی زبان با حمایت اتحادیه اروپا برای ۱۸ زبان مختلف در چند سطح تولید شده و مورد استفاده قرار گرفته است. این برنامه آموزشی که روی لوح فشرده قرار گرفته در محیط اینترنت و اینترانت قابل استفاده است، با این هدف تهیه شده که به عنوان مواد کمک‌آموزشی در کنار برنامه درسی زبان خارجی زیر نظر مدرس زبان مورد استفاده قرار گیرد. بدیهی است استفاده از چنین برنامه‌های نیازمند راهکارهای آموزشی مناسبی است که زبان‌آموزان را به سوی استقلال در یادگیری زبان سوق دهد. به‌علاوه، تلفیق این برنامه با برنامه درسی نیازمند برنامه‌ریزی محتوای مناسب و آموزش معلمان است. مدرسانی که چنین برنامه‌های زیر نظرشان مورد استفاده قرار می‌گیرد باید خود با امکانات محیط چندرسانه‌ای آشنا باشند و نحوه کاربرد مستقل و نظارت بر یادگیری را به خوبی بدانند. کسب چنین دانش و مهارتی نیازمند زمان طولانی و ممارست مستمر است که عموماً عملی کردن آن چندان آسان به نظر نمی‌رسد. در عین حال، پروژه‌هایی از این دست عموماً ماهیت تجربی دارند. این بدان معناست که مدرسان خود در تولید و استفاده از نرم‌افزارهای آموزشی دخالت دارند و در جریان اجرای پروژه از طریق تجربه‌آموزی بر دانش‌ها و مهارت‌های لازم تسلط می‌یابند. امید است با درک واقعیت‌های موجود تلفیق خودآموزی در برنامه درسی هرچه زودتر عملیاتی شود.

دست‌کم سی نفر در یک کلاس از واقعیت‌های انکارناپذیر برنامه درسی است. به‌علاوه، همه در این باره اتفاق نظر دارند که آموزش زبان با رویکرد ارتباطی به زمان بیشتر و امکان تعامل برای همه زبان‌آموزان نیاز دارد. حال اگر بتوانیم با استفاده از تجربیات و امکانات موجود بسیاری از ابعاد مکانیکی و وقت‌گیر آموزش زبان را به خارج از کلاس انتقال دهیم و زمان آموزش را به فعالیت‌های تعاملی اختصاص دهیم که انجام دادن آن‌ها به شکل خودآموز مقدور نیست، قادر خواهیم بود محدودیت‌ها را به فرصت تبدیل کرده کارایی آموزش را تضمین کنیم. سؤالی که در این ارتباط مطرح می‌شود این است که چگونه می‌توانیم این امتداد را از طریق یادگیری مستقل ایجاد کنیم. مواد آموزشی و کمک آموزشی سنتی از قبیل متن، تصویر و صدا را در حال حاضر